Հայկական գիտահետազոտական հանգույց
Armenian Research & Academic Repository

Սույն աշխատանքն արտոնագրված է «Ստեղծագործական համայնքներ ոչ առևտրային իրավաաություն 3.0» արտոնագրով

This work is licensed under a Creative Commons Attribution-NonComercial 3.0 Unported (CC BY-NC 3.0) **license.**

Դու կարող ես.

պատճենել և տարածել նյութը ցանկացած ձևաչափով կամ կրիչով

ձևափոխել կամ օգտագործել առկա նյութը ստեղծելու համար նորը

You are free to:

Share — copy and redistribute the material in any medium or format

Adapt — remix, transform, and build upon the material

Լույ
377, 378, 383
379, 380, 381, 382

2000

421

ՆՈՐ ՔՆԱՐ

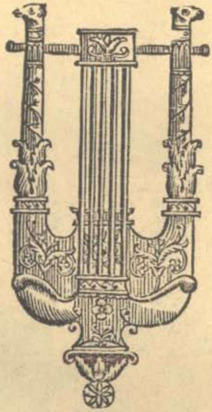

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ

ՏԵՏՐԱԿ Բ.

Ի ՄՈՍԿՎԱ
1856.

ՆՈՐ ՔՆԱՐ

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ

ՏԵՏՐԱԿ Բ.

2Փ-377

ՊԵՏ. ՀԱՆՐԱՅԻՆ ԳՐԱԴԱՐԱՆ
Гос. Публ. Библиотека
ՀՍՍՀ-ССР
им. А. Мясникян
Ա. ՄՅԱՍՆԻԿՅԱՆԻ ԱՆՎ.

378-2003

Լաս
378

ԶԱՆԱԶԱՆ ԽՐԱՏՔ

ՊԱՐՈՆ ՅՈՎՀԱՆՆԻՍԻ ԿԱՐԱՊԵՏԵԱՆ

ԱՇԸՂ ՇԻՐԻՆ

ՄԱԿԱՆՈՒԱՆԵԼՈՅ

ՙԻ ԼՈՅՍ ԸՆԾԱՅԵԱՑ

ՈՍԿԱՆ ՅՈՎՀԱՆՆԻՍԵԱՆՑ ԵՐԵՒԱՆԵՑԻ

Գիտութիւն ո՛վ աչքի լոյս՝ մարդուս երկրորդ արևն է,
Ո՛չ գիտէր կ՚ընդունէ, ո՛չ կ՚սիրէ սեաւ եմ ասում։

Երէւ 12, տող 4.

ՙԻ ՄՈՍԿՎԱ
ՙԻ տպարանի Ալէքսանդրայ Գոթյէէ։
1856.

1573

Печатать позволяется:

на основаніи отзыва Адьюнкта Санктпетербургскаго Университета Бероева, съ тѣмъ, чтобы по отпечатаніи представлено было въ Цензурный Комитетъ узаконенное число экземпляровъ. Санктпетербургъ. Сентября 26 дня, 1855 г.

Цензоръ Н. Елагинъ.

б 38
38

ՆՈՒԱԳ ՇԻՐԻՆԻ

ԵՐԳԵՐՔ

Ա.

Ողջոյն հրաժարական.

Մնացի՛ր խաղաղութեամբ՝ ո՛վ իմ հոգի ջան [1] սիրելի,
Այսօր ինձ տուր ձեռովդ՝ բաժակ անճառման սիրելի,
Սէրի ծովումն եմ ելած՝ նաւ ալէկոծման սիրելի,
Կենդանի ջոկնըվիլը՝ նման է մահուան սիրելի,
Երկու մեծ լուսաւորքն ինձ՝ խաւար փոխեցան սիրելի,
Երկու կամ՝ երեք տարին՝ մեզ լիցի պայման սիրելի,
Չի խախտվինք՝ միայն սիրով լինինք բաւական սիրելի,
Մինչի կըկին տեսութեան՝ Տէրն անէ արժան սիրելի։

Խնդրումեմ այսուհետեւ՝ համարձակ ման գալ չունենաս,
Անմալին անհամուսին [2] երբեք մօտիկ տա՛լ չունենաս,
Խորամանկ քաղցրաբանին՝ խարհուրդ տալոյ հալ [3] չունենաս,
Անվայել բարեկամի՝ տուները երթալ չունենաս,
Քու վիճակէն դոհանաս՝ բարձրութեան ցանկալ չունենաս,
Աղքատութեան միջոցէն տրտմիլ՝ նեղանալ չունենաս,
Նամակով կամ յիշելով՝ ինձի մոռանալ չունենաս,
Ինձ լսես չես ունենալ՝ տուր աստիճան սիրելի։

Քեզանից բաժանվելով՝ հեռու տեղեր պէտք է գնամ,
Քաջ սէրդ միտ բերելով յատուկ լինձ քեզ մօտ իմանամ,
Լսելով պարզ[4] անունդ՝ քեզ լինձ տուողէն գոհանամ,
Հարազատ բարեկամով՝ սիրոյ նամակըդ առնամ,
Եւ ուրիշ սէր չի ճարեմ՝ շուտ քեզի դառնալու ջանամ,
Մաշէն Աստուած խնայի՝ մինչ տեսութեանդ արժանանամ,
Փոքր ինչ ապրուստ տայ Տէրս՝ որ կարօտութիւն չունենամ,
Վայելենք այնուհետև՝ միձակ քաղցրութեան սիրելի։

Ընթարշամեալ[5] սէրերով՝ վայելենք միձակ միասին,
Ազնիւ սէրն ունենալով՝ անխախտ և անքակ միասին,
Վայելենք էս աշխարհս՝ երկար ժամանակ միասին,
Մէ տոոր անուն թողունք՝ ոչ թերի փափագ միասին,
Չարակամ ոսոխներին[6] կանգնինք հակառակ միասին,
Աստուածաշունչն ունելով՝ մեր կենաց մուրհակ[7] միասին,
Հոգիէն նորոգվելու՝ կազմենք նպատակ միասին,
Շիրինի[8] խնդիրը իր տիրոջմէն այսքան սիրելի։

Բ.

Պոէտանի[1] աղաչել[2] 'ի վերայ մահուան.

Պէտք է խնդրենք և աղօթենք՝ միշտ բարի մահուան համար,
Կայ երկրորդ մահ՝ ոչ թէ միմիայն աշխարհի մահուան համար,
Մաշն Ադամէն մինչև այսօր՝ մեր կենաց հետ կռվում է,
Ուրեմն՝ ով մարդ, մի մնալ անզէն՝ անարի մահուան համար։

Տարեկանէն մինչ 'ի հարիւրամեայ մարդիկ բազմաթիւ,
Չգիտես արդեօք կան վճռուած՝ էս տարի մահուան համար,
Զարմանալի բան է, որ քեզ՝ մինչև այժմս մահն եթող,
Քեզ էլ մտ բեր, երբ որ ցաւիս՝ օտարի մահուան համար։

Բայց սրտէն մարդուս մէջը՝ մահն օթեւան մը [3] չունի
Աշխատէ, որ սիրտ չունենաս՝ խաւարի մահուան համար,
Խորհրդով օձ՝ բանիւ Եւայ՝ գործով Ադամ լոկ և լոկ,
Ես դատաւոր այրի անբախտ՝ անճարի մահուան համար։
Շիրին, Փրկչիդ մահն յուսալով՝ մահէն երբէք մի դողալ,
Դու կեանք ունիս այն անարատ՝ արդարի մահուան համար։

Գ.

Մուխամմէս [1]։

Երեկը՝ ինձի այսօր՝ թըռչուածէ երազի նման,
Օրերըս՝ տարիներըս անցնուածէ վըռւաղի [2] նման,
Աշխարհիս փառքը բոլոր՝ կարծուածէ տընաղի [3] նման,
Մէկ րոպէ չի՛ մնում՝ սահմանումը սաղի [4] նման,
Մենք վազող ջուր սրընթաց՝ ինքն է աւազի նման։

Շատ առաջ աշխարհը մեզ՝ դատարկ մէկ յոյս տալ կունենայ,
Երբեմն մեզ կըլլէ՝ հող տանելու հալ կունենայ,
Եթէ քիչ բախտ ունեցար՝ քեզ մօտ գնալ՝ գալ կունենայ,
Իսկ թէ ո՛չ՝ քեզ յաւիտեան թողուլ՝ մոռանալ կունենայ,
Հաստատ յոյս մաշելով՝ կ'թողայ մէկ մազի նման։

Իրաւի աշխարհը մենք՝ մեր հետը մէկ բան չի՛ բերինք,
Հայրերնիս չի՛ ծնած ատէնը՝ մենք ինչի՞ տէրինք,
Երբ ծնանք, էն րոպէին՝ մեզ մահի մօտ գրաւ դըրինք,
Սրբութեան բարքերը զուրկ՝ և բարութեանն անընդէրինք,
Մեղսասէր սիրտ ունէինք՝ այն թիւնաբեր վազի [6] նման։

Ի՜նչ էր, որ մեկնաբանեց Փրկիչը հրէից իշխանին,
Ասելով. Թէ մարդիկը՝ պէտք է վերստին ծնանին,
Հոգւոյ աչքով նայումեմ՝ ես ամէնաչա՛ն հրամանին,
Հուսկ յետոյ մտիկ տալով՝ ինձ պէս չարացեալ արձանին,
Մինչ անուշ կեանքիցս էլ՝ դառնումեմ օտարի [6] նման:

Քեզ ասեմ՝ ես անցաւոր վիճակն ո՞ր հա՛լն [7] է լաւ,
Մարմնեղէն կամքի նաւ՝ աշխարհի Թող տա՛լն է լաւ,
Քեզ միայն իւր մահովը՝ փրկողին յուսալն է լաւ,
Իւր ուրիշ լաւ չի կայ, բայց նոր սիրտ ունենալն է լաւ,
Շիրինը սուրբ ժողովյս մէջն՝ է նուաղի նման:

Դ.

Գոհաբանութիւն.

Հոգի ջան նոր բա՛ց էլած՝ վարդ մանուշակ ես ինձ համար,
Ձեռ ուզիլ [1] լոյս արեւու՝ դուռն արեգակ ես ինձ համար,
Անմահական ջուրերով՝ լեցուն բաժակ ես ինձ համար,
Պատուական մարգարիտով՝ կազմած պսակ ես ինձ համար,
Դու Զինաստանու [2] եկած՝ Թանգագին ակ ես ինձ համար,
Բայց 'ի քէն բաժին չունիմ՝ ա՛յլ դու մենակ ես ինձ համար:

Ձեռ տեսած՝ չեմ իմացած՝ գեղեցկանման քեզի պէս,
Կարծումեմ դեռ չի՛ ծնած բոլոր Վրաստան քեզի պէս,
Ո՛չ Հայաստանումը կայ՝ և ո՛չ Ռուսաստան քեզի պէս,
Մինչ Եդեմն էլ չի էլած՝ հատով բուրաստան քեզի պէս,
Վերջապէս զարմանալի՝ մին օրինակ ես ինձ համար:

Մէկ բոպէ տեսնողը՝ հարիւր տարի կեանք կունենայ,
Մերձ 'ի մահ ըլնի էլած՝ կենդանութեան ջանք կունենայ,

Քեզ ունենողը՝ իրան ժամանակէն Թանգ կունենայ,
Գովացողդ քեզանից՝ մինչ այսքան հրամանք կունենայ,
Որ սոխ, բախտով կուր եմ՝ դուն աշտանակ ես ինձ համար։

Յոյս տալով, մօտ չե գալով՝ կենդանութիւնըս մաշեցիր,
Հասախօս բուլբուլ արիր՝ հանդարտ անունըս մաշեցիր,
Յօնքերս վերացրիր՝ խարխուխ [3] ու ոսկունըս մաշեցիր,
Անիրաւ, մինչ ոսկրդ՝ ոսկր ու արիւնըս մաշեցիր,
Ուրեմն՝ անհանգչելի, անդուլ կրակ ես ինձ համար։

Խնդրումեմ՝ աղերսումեմ ինձ քեզանից եար [4] մի անիր,
Ինձ թողալով, ուրիշի խնդութիւնը շատ մի անիր,
Նոր բացված վարդ երեսըդ՝ փուշին համեմատ մի անիր,
Քու Շէր՚նդ եմ սիրոյ գերի՝ քեզանից զատ մի անիր,
Թէ լսես աղերսանըս՝ կենաց մուրհակ ես ինձ համար։

Ն.

Գովասանութիւն.

Էլ քեզ գովեմ քայր տիկին՝ գեղեցկագարդ նշան ես,
Համայն Հայաստանումը մէկ հատ ես՝ աննման ես,
Թէև Ասիա ծընված ես՝ բայց իսկ Եւրոպական ես,
Համեստ՝ խոհեմ՝ մարդաշահ, քաջագով քաղցրաբան ես,
Դու զմրուխտից Թանգագին՝ մարգարտից պատուական ես,
Քեզ քաղաքական վարուք՝ որքան գովեմ — արժան ես։

Լի արշալոյս [1] խնդաւիթ՝ ով դու ծաղիկ անթառամ,
Գեղածիծաղ [2] քաղցրախօս՝ շքեղապանծ [3] յարաժամ,
Գեղեցկութիւնդ արդելող՝ արեգակնն անինամ,
Ով դու լուսին Թագուհի՝ և աստեղաց բարեկամ,

Աւրարչարար պատկերդ՝ զարմանալի միանգամ,
Չինաստան մեծ աշխարհը՝ ունքերիդ դի՛ն պէտք է տամ,
Թարթափով երկայրի սուր՝ աչքերով հոգեհան ես։

Իսկ դու ազնիւ տաշմէ ես՝ անբիծ անուններ Ճարող,
Շնորհաբուղխ ձեռքերդ-կարեր՝ ձեւեր հարմարող,
Եւրոպական կանոնով՝ տօղ [4] սեղան զարդարող,
Ամենայնիւ կատարեալ՝ խելամուտ կառավարող,
Դեռ չի տեսած մէ՛կ բանը՝ շուտով ուսնող կատարող,
Վարդ լէլէֆար [5] համասփիւռ՝ դեղատու բալասան [6] ես։

Սիրամարգի կերպ ունիս՝ քաղցր լեզուդ մին սոխակ,
Քաղաքական մաքերով՝ զարմանալի հեղինակ,
Իշխանուհեաց ողջ խմբին՝ դու ցանկալի օրինակ,
Բուսականին լեզուագէտ, Հայոց՝ Վ բաց ո՛չ համբակ, [7]
Մարիամին, Մարթային՝ հաւատքով ես հպատակ,
Քեզ՝ քաղաքին փրկելու համար՝ Յուդիթ կ՚նմանես։

Ազնիւ գեղեցկութեանդ՝ ո՛չ ոք նման չի՛ լինիլ,
Եթէ ման գան քննելով՝ տաղ [8] Երեւան չի լինիլ,
Շիրակվանեցն սկսած՝ մինչ Վրաստան չի լինիլ,
Վարշաւ՝ Գրիգորապօլիս՝ Նոր-Նախիջեւան չի լինիլ,
Թէեւ շատ կան, բայց մօք՝ քեզ համանման չի լինիլ,
Գարունդ քիչ անցնելով՝ ամառվան բուրաստան ես։

Բարեբեր արմատ ունիս՝ գեղեցկութիւն շատ ունիս,
Քաղաքական վարք ու բարք՝ Թանգ կեցութիւն շատ ունիս,
Զգոյշ կենալուդ համար՝ վայելչութիւն շատ ունիս,
Ազնիւ տանէ աղախնայք՝ դուն ձեռատուն շատ ունիս,
Հոգ տանելով անճարից՝ լի՛ բարութիւն շատ ունիս,
Վաղարշապատ մեծ չինիս ընծայ՝ նոր արմաղան [9] ես։

Էս դուղնաքեայ նամակըս՝ մէայ առ ձեզ անմուաց,
Լսելու՝ միտ առնելու համար սրտիդ դուռը բաց,
Գիտէի, որ հանճար ես՝ միանգամայն գերիմաց,
Չի խնայեցի էս մասին՝ գովք գրելով քո՛դ փառաց,
Ազնըվուհի մայրից ծնած՝ մա՛յր գեղազարդ դստերաց,
Ծովէն ճարած մարգարիտ՝ արժող կէս տէրութեան ես։

Թըվին հազար ութ հարիւր՝ յիսուն երկու տարումը,
Դու մին ծաղիկ բա՛ց էլած՝ Հայաստան աշխարհումը,
Էն գովքն ասի քեզ համար՝ որ կայ քու յարմարումը,
Արժան է մինչ տա գրել՝ գազէթայից [10] շարումը,
Քեզ առաջներորդ տարէ՝ գովելեաց համարումը,
Շիրինի սասութեան չափ՝ իրաւի՛ գովական ես։

Օ.

Մուխամբազ.

Քու մասին, իմ աչքի լոյս, ինչ պատմեմ՝ լաւ եմ ասում,
Ցաւումեմ՝ ափսոսումեմ, ունելով իրա՛ւ եմ ասում,
Ամէն տեղ, ամէն բանում՝ քեզ քաջահամբաւ եմ ասում,
Քու խորհուրդըդ ամէնի մօտ մի անիլ չաւ [1] եմ ասում,
Քու անզգոյշ մնալդ՝ ինձ համար մեծ ցա՛ւ եմ ասում։

Գանձը ժանգի համար է՝ մարդուս անունն է գովելի,
Բարի ընթացքը՝ կատարեալ կեցութիւնն է գովելի,
Անունի տարածվիլը՝ անհատ արդիւնն է գովելի,
Դու մի կարծիր՝ թէ միայն գեղեցկութիւնն է գովելի,
Պակասամիտ սիրունին՝ ես մին դատարկ գա՛ւ [2] եմ ասում։

Բայց սեւմ՝ գեղեցկութիւնն Արաբչի մէկ պարգեւըն է,
Հողմնիւթ գոյացելոց՝ մէկ բարեբեր անձրեւըն է,
Բայց շուտով կ՚թարշամի՝ արմատը չէ-տեւելըն է,
Գիտութիւնն ով աչքի լոյս՝ մարդուս երկրորդ արեւըն է,
Ո՛չ գիշեր կ՚ընդունէ՝ ո՛չ կըխաւրէ սեաւ եմ ասում:

Ինձանից միտք ծախու տա՛՝ անչափ բուրաստան մի՛ լինիլ,
Խրատի միշտ կարօտի՝ շատ ինքնահաւան մի՛ լինիլ,
Դու բարւոյն լե՛ր փափագող՝ չար սովորութեան մի՛ լինիլ,
Անվայել լուր մի՛ հանիլ՝ կամ վատաբերան մի՛ լինիլ,
Մի թողուլ թանգ օրերդ վատնեցութեան գրաւ եմ ասում:

Գիտումեմ, որ յարգի է իմաստութեան քարը քու մօտ,
Շատախօս չե՛ս երեւիլ՝ ինձ նման անձարը քու մօտ,
Տեսնումեմ շնորհաց ոգին՝ և գիտութեան բարը [3] քու մօտ,
Ամենեւին չեմ ուզում՝ որ զօրանայ չարը քու մօտ,
Ես Շիրինըս աչա՛քեղ խորհուրդըս լեզուաւ եմ ասում:

Լ.

Դոշմա [1].

Սկիզըն Աստուած՝ հայր Ադամին ստեղծեց,
Առաջ լինիլ անմահ՝ պատուիրանապահ,
Թէ՛ պատուիրանապահ լինէր դրախտին,
Նա կստանայր մեծ շահ՝ անանցաւոր գահ:

Գահ էր նրան՝ այն ինչ դրախտն Եդեմ,
Օթեւան պանծալի՝ փառաւոր վսեմ,
Հողմնիւթ էակիս՝ բանաւորական ընդդէմ,
Հագաւ օձի զրահ՝ պատրեաց անխնայ:

Անխնայ խաւարին ծախվեցան նրանք,
Էին ալէկոծեալք՝ չէին անվտանգ,
Վեցերորդ դարումը ինչ մենք ունեցանք,
Շիրին, այն լոկ էր ջահ՝ կարաս և կահ։

Բ.

Մ՝ուխաճէաւ.

Ինչ մարդ սրտով սիրած սիրական չունի,
Կենդանութեան հետ նա երբէք բան չունի,
Ամենևին վիճակ խնդութեան չունի,
Կատարեալ յոյս՝ հանգիստ օթևան չունի,
Սէրը հարուստ պատմելու բերան չունի,
Չունի մեանգամ՝ սոքա համայն չունի։

Էն յարաժամ բախտիցը գանգատ ունի,
Արտասուելէն աւելի ի՞նչ ղատ [1] ունի,
Ինչ որ ունի՝ բոլորն անհաստատ ունի,
Մէկ օրը՝ մէկ տարու համեմատ ունի,
Ողբ, աղաղակ՝ քանի՛ ասես՝ շատ ունի,
Բայց ուրախութեան մէջը սահման չունի։

Նա կ՚սկսի իւր անձին վայ տալը,
Խելագարի՝ տարուածի պէս ման գալը,
Չի պակասիլ ո՛չ բողոքը, ո՛չ լալը,
Կ՚անցնի շուտով՝ Նրա գարնան մըհալը, [2]
Տերևն իրմէն կ՚սկսի յետ կենալը,
Կիմանաս՝ որ ծաղկելու նշան չունի։

Մխտ բերելով խուր սգալից վիճակը ,
Նկատելով երեմնամեայ հասակը ,
Ի՞նչն է սուղ [3], եթէ ո՛չ ժամանակը ,
Որ նա ունի բոլոր մարդոյ փափագը ,
Կարդացէք այս իմ նորալուր նամակը ,
Թանգ գին ունի լաւ սէրը՝ էժան չունի։

Ո՛վ ճարելու կամք ունի նոր սիրական,
Թող չի խաբվի լեզուի ու գեղեցկութեան,
Հոգին ճանաչի՝ յետոյ սէր տայ նրան,
Որ չը լինի վերն ասած մարդոյ նման,
Ես Շիրինըս՝ մէկ սէրի եմ սիրաբան,
Աշխարհն է, բայց իրաւ վախճան չունի։

Թ.

Շնորհք և Բախտ.

Առարկայ բա՛ց արին Շնորհքն ու Բախտը ,
Խօսել սկսեցին իրար հետ ներհակ.
Բախտն ասումէ. դու ո՞ւր էիր էն վախտը , [1]
Որ ես'ի Յաբեղեան տոհմին աշտանակ։ [2]

Շնորհքն ասումէ. ո՛վ բախտ՝ ի՞նչ ես, կա՛մ ո՞ւր ես ,
Թէ մին յայանի բան ես՝ արի՛ երևակ. [3]
Փոքր ինչ խոր նկատեմ՝ կարծեօք դու կոյր ես ,
Ձի՞որդ լինիս Հայոց լուսատու փայլակ։

Բախտն ասումէ. ես շատ ցաւի դեղ գիտեմ,
Եւ ինձ աշխարհումը միշտ չքեղ գիտեմ,
Քանի՛ շնորհալի մարդու տեղ գիտեմ,
Ո՛չ տանն ապրուստ ունի, ո՛չ գլխին գդակ։

Շնորհքն ասումէ· մէկին արիր բարեբախտ ,
Այսինքն՝ Աղէքսանդր քաջութեամբ անյաղթ,
Սրանով քեզ կարեմ առել ապերախտ ,
Երիտասարդ մահին չտուիր ժամանակ։

Բախտն ասումէ· փոքր ինչ նայեմ աղքատին ,
Խղճալի ապրողին, կամ յուսահատին,
Ինքան կմեծարեմ՝ մինչ կայսեր մօտին ,
Ունենայ փառք , պատիւ , պարծանաց պսակ։

Շնորհքն ասումէ· այո՛ ունիս էդ [4] բանը ,
Բայց կուր ես՝ չես տեսնում պատւոյ արժանը ,
Երբեմն մեծասիրտ ինքնահաւանը
Քեզնով է բարձրանում, ո՛վ դու անառակ։

Բախտն ասումէ· ես եմ մէկ փառք ու պատիւ ,
Մարդկան սեւի վերայ երախտիքս անթիւ ,
Ես եմ Աստըծանից մէկ ընծայ ազնիւ ,
Թէ՛ գրեանք, թէ՛ գիտունք՝ չե՛ն ինձ հակառակ։

Շնորհքն ասումէ· յանկարծ Սուրբ գիրքն բացայ,
Ծընընդոցէն՝ մինչ յայտնութիւնն ընթերցայ,
Բախտ անունով պարգև երբէք չիմացայ,
Մարդոց սահմանած ես, խաբեբայ նամակ։

Բախտն ասումէ· Արիստոտէլ [5], Պղատոն, [6]
Ինձ համարեցին մէկ ծաղկեալ Գայիսոն, [7]
Թէ ինձնից մասնաւոր ունենար Սամսոն, [8]
Չէր ըմպիլ յամբոխէն զուր մահու բաժակ։

Շնորհքն ասումէ· չունիս ա՛յդքան հրաման,
Ջիորդ կարես լինիլ արդելող մահուան,
Բայց թէ լեալ էի ես պատկերահան,
Քեզ կ՚նկարէի կնոջ օրինակ։

Բախտի ու Շնորհքի դաւլին [9] վերջացաւ,
Գրեթէ Շնորքէն Բախտը վախեցաւ,
Ես անբախտըս բախտին ի՞նչ պէս ասեմ լաւ,
Օրերս էանց՝ բախտն ինձ չի տուաւ վիճակ։

Ես Շիրին Աշըղըս՝ չեմ յուսով կորուստ,
Ունիմ Աստըծանից մասնաւոր ապրուստ,
Երանի՝ շնորքով քիչ լինիմ հարուստ,
Թո՛ղ չուխես [10] հին ըլնի, լափչիքներըս [11] ծակ։

Ժ.

Կորած Եափընջի [1].

Աղա Ջօհրաբ Վասիլեանը [2] ղավխայով [3] ինձ տարաւ,
Դեռ մէկ օգուտ չի տուած՝ շուտով Եափրնջիս կորաւ,
Իս քէֆը [4] իր տանը չէր՝ այլոց լուսութիւն արաւ,
Տեսայ, որ ինձ բերողը՝ Քեալովենց տունը բերաւ,
Մեղ ի՞նչ բանի կանչեցիք՝ մօտիս մարդը հարցրաւ,
Հարսանիք է, ասելով, ձեռքը շարժեց՝ գոհացրաւ։

Եափրնջիս ու լափչիքըս կառավարչին պահ տուի,
Հինգ մուխամբազ էլ նրան կաշառք ասի, շահ տուի,
Տեսայ քիչ դարդիմանդ [5] էր՝ արեցի Թամահ [6], տուի,
Եղբայրաբար էրք [7] արի՝ մասնաւոր Թամբահ [8] տուի,
Կորչի քեզմէն կատանամ՝ մէկ կողմիցն էլ ահ տուի,
Իդ մալն անհօդ մնա, յոյս տալով ինձ՝ վերցրաւ։

Թաւն [9] ու քէմանչէն [10] ձեռխս մանք ժողովարանը,
Ընտեղ էր Երևանու Հայոց բոլոր իշխանը,

Տեղ ցոյց տուեց, բարովեց վերոյիշեալ Վասիլեանը,
Բայց Իսակ Արտեմիչը [11] Թամադա [12] էր էն տանը,
Քեզ համա [13] փող մօտ կանեմ՝ երդվելով պայման դրաւ:

Բազմութեանը գա՛մ [14] արի՝ սաղ գլխերն անդադար,
Մէն չաշկա [15] չայ [16] ստացայ, ջուրն սպիտակ՝ անշաքար,
Խանանդա [17] բերել տուին՝ ինձ կարծելով անյարմար,
Մէկ նաղլ [18] ասել տուի, տեսայ՝ որ էր անկատար,
Քիչ գեղ ունէր, հաղացրին՝ փող ժողովեց ինձ համար,
Թամադէս մեծ յոյս տալը՝ տան աբասի [19] փող դառաւ:

Պսակէն երկու սըհաթ [20] առաջ էր, որ հաց կերին,
Յետոյ տարան, զուգեցին հարսն ու փեսէն՝ տուն բերին,
Մի մին բակալ [21] շամպանսկիով [22] բազմութիւնը դուրս արին,
Ինձ էլ խմաց անելով՝ լափչիքս առաջ բերին,
Ասի՝ եափընջիս ո՞ւրայ, էն անմիտ կառավարին,
Ասաւ՝ բիւրաւորք կային, ի՞նչ գիտեմ ո՛վ թռուցրաւ:

Մաղերը թուխ եափընջուս՝ խիտ լաւ նուրբ քեչա [23] ունէր,
Ութ մանէթից աւելի արժողութիւն սա ունէր,
Ճիտ [24] քցելու ղայթանի [25] տեղը քեալաղա [26] ունէր,
Կանաչ լանքա [27] աստառով՝ Թիֆլիզու բաֆթա [28] ունէր,
Զաչանէն մէկ էր եկած՝ ծիլերը բուռմա [29] ունէր:
Դարդիմանդի բաշխած էր՝ ինքը գառ և ո՛չ պառաւ:

Քիչ ման եկան՝ չի գտան, ասին՝ գնա՛ քու բանին,
Տան աբասին մուֆթա [30] չէր՝ համարի քու գլխանին,
Քարտաշո՛վ՝ Արզանովը՝ ներկա՛յ էին էս պայմանին,
Յոյս դըրի ինձ իմ տեղէն բերող մարդոյ հրամանին,
Որ բերել էր Գաբրիէլ Վարդանեանի խրախճանին,
Կեանք տայ Աստուած հայկական Պրօֆեսոր [31] Վասակեանին, [32]
Տէր կանգնելով Շ[illegible] փողն առաւ:

ՀՍԽՀ-ССР
А. Мясникян

Ի դէմաց Բիւլբիւլի առ Վարդն.

Բացուի՛ր, նազելի վարդ, ահա՛ գարնան ժամանակ է,
Քո բացվելու համար բոլոր աշխարհը փափագ է,
Բիւլբիւլը տառապեալ՝ բաւ է - այդքան եղանակ է,
Պարտիզպանը սուգ նստեալ է, բուրաստանը փակ է,
Անքակ սիրովդ խղճալին մինչ երբ աղաղակէ,
Բիւլբիւլի քո մօտ կարդալը դիփ [1] սիրոյ նամակ է,
Բացուի՛ր քո հոգին սոխակի չնչին հպատակ է։

Սարերը նորոգվեց՝ վաղո՛ւն է՞ր չես բաց եղել դու,
Ծաղկով բաղը լցվեց՝ վաղո՛ւն է՞ր չես բաց եղել դու,
Համասփիւռը բացվեց՝ վաղո՛ւն է՞ր չես բաց եղել դու,
Ռուշանը տարածվեց՝ վաղո՛ւն է՞ր չես բաց եղել դու,
Գարնան դուռը գոցվեց՝ վաղո՛ւն է՞ր չես բաց եղել դու,
Բացուի՛ր, իմ անուշ, քեզանում այդ ի՞նչ նպատակ է։

Վարդ բարբառելով խղճալի կեանքը սրա [2] մաշվեց,
Սուսեր սիրովդ՝ համարեա՝ կենաց ծառը տաշվեց,
Յոյսը վերացաւ՝ սրտի եղած արիւնը քաշվեց,
Կիզող կարօտով իր [3] բոլոր ստամոքը խաշվեց,
Քո Թարշամելէն մինչ քո նորոգման օրը հաշվեց,
Բայց վա՜յ սրա աշխատանացը՝ ջուր սիրոյ տակ է։

Բացուի՛ր, նկատի՛ր բիւլբիւլի տասն և մէկ ամիսը,
Խաւար մի՛ փոխի՛ր խղճալու բոլոր բարի լիսը [4]
Ինչպէս մի՛ անիլ, վարդուհի, անցնում է մայիսը,
Ցոյց տուր տերևըդ՝ ահաւասիկ մերձ է յունիսը,
Խղճա՛ Արամիս, ո՛վ դու Արմաւիրայ դիսը, [5]
Հայաստանդ ամպի տակին առանց արեգակ է։

Բացուի՛ր դու շուտով՝ մէկ փոքր լոյս տուր սիրահարիս,
Ազնիւ սիրովդ մի՛ չարչարել զուր սիրահարիս,
Մերթ[6] արտասուալից՝ մերթ ճարակտուր սիրահարիս,
Տուր արշալուսին միջովը մէկ լուր սիրահարիս,
Ընթերցաբանօղ չ'լինի, ասես, կուր սիրահարիս,
Սեաւ բախտը, Շիրին, բիւլբիւլի վարդին օրինակ է։

՚Ի Գոյն Մաղուրչա[1] խաղս.

Բնական չար եմ,
Անլոյս խաւար եմ,
Ի՞նչ ապաշխարեմ,
Չեմ նոր արարած.
Անզրոյց ձայն եմ,
Անսուտ[2] ունայն եմ,
Մարմին միայն եմ,
Լոկ մարմնից ծնած.
Իսկ չարութեան,
Եւ ո՛չ բարութեան,
Թէ ո՛ւմ եմ նման,
Գիտեմ անկասկած.
Մաշն ի՞նչ է, ասեմ,
Ես մահացու չեմ,
Նորէն ինձ լայնեմ,
Չեմ[3] լայնատարած։

Ծառայ ինքնակամ,
Եւ տէր անխնամ,
Ատող յարաժամ,
Իրաւն ու բարին.

Սրտով՝ վիճակով,
Կամքով՝ փափագով,
Ամէն տեսակով,
Ծախուած աշխարհին.
Լոյսին չը նայօղ,
Եւ միտք չընծայող,
Կամաւ ծառայող,
Անղերծ խաւարին.
Քողով կորըստեան,
Ամպով մթութեան,
Մեգով թանձրութեան,
Պահուած՝ թագուցած։

Ասեմ՝ հրամայեմ,
Այլոցն ընծայեմ,
Բայց ինձ ո՛չ նայեմ,
Ոմանց տամ խրատ.
Ուղեղ պայմանին,
Անսուտ հրամանին,
Կենսատու բանին,
Կամ անհամեմատ.

Ընարդ և խոտան,
Թփերն անպիտան,
Պտուղ դառնութեան,
Արմատ անհաստատ·
Մտքիս խոլանը,
Ըշտեմարանը,
Բոլոր սահմանը,
Խաւար թանձրամած։

Պարսաւեալ վարքով,
Ատեցեալ բարքով,
Անյարգի փառքով,
Խաբուած կ'նմանիմ·

Սրտիս փափագէն,
Գործիս թօշակէն,
Կամքիս մուրհակէն,
Չէ մարթ զերծանիմ·
Ինձ այս միջոցէն,
Հրացայտ բոցէն,
Ցաւալից խոցէն,
Փրկող մը [4] չունիմ·
Փրկիչ Շիրինին,
Քաւիչ Շիրինին,
Հատիչ Շիրինին,
Միայն ես Աստուած։

Ընդդիմութիւն Սերաջանի·

Մինչ երբ, դու, համասփիւռ գովականս,
Մինչ երբ չի լսես իմ աղաչանս,
Աղէ՜ - գթա՛ իմ ամբախտութեանս,
Գիտցուք՝ թէ դու ես իսկ հոգեհանս,
Գոնէ ժամանակ տուր մանկութեանս,
Կարծեօք՝ ձեռնտու չես օգնութեանս։

Ինձ ասումեն· անյոյս է՞ր ես այդքան,
Սէրին գերի, ցաւին տէր ես այդքան,
Լա՛ւ չէ՜ սիրականին ներես այդքան,
Երկար միջոցով համբերես այդքան,
Երբ տեսայ՝ դու փառասէր ես այդքան,
Խոնարհեցայ ես ինքնահաւանս։

Դու անխնամ, անգութ, անիրաւ ես,
Շատ հոգիներ անշուշտ կ'գրաւես,
Ո՛չ բարւոյ և ո՛չ սիրոյ ծարաւ ես,
Օրը հարիւրի մօտ կ'կաքաւես,
Կարծիլ մի թէ գեղեցիկ ու լաւ ես,
Վարքդ ահա՛ պատմումէ բերանս։

Չէ՛ չէ՛, սիրուհի, մի՛ անիլ էդպէս,
Քեզ մի՛ թերամիտ անուանիլ էդպէս,
Մի՛ այլոց միաբանիլ էդպէս,
Կամ սիրելու խնամ տանիլ էդպէս,
Երկար ատենով չե՛ն լինիլ էդպէս,
Բերիլ մի՛ նեղութիւն՝ նեղութեանս։

Ի՞նչպէս չի ցաւիմ գեղեցկութեանդ,
Ազնիւ ու կատարեալ գիտութեանդ,
Ճարիլ [1] չե՛ս ուզում համանմանդ,
Դեռ ադաւըն ունի վարդարանդ,
Բաս [2] ի՞նչ անէ սոխակ սիրաբանդ,
Չե՛ս ափսոսում Շիրին անուանս։

Սուտն պարծանաց·

Ասումես՝ աշխարհը դիփ [1] ինձի գոլակա՛ն են ասում,
Չես խմանում՝ քեզանից ծածուկ հարիւր բան են ասում,
Փոքր ինչ գեղեցկութեանդ համար սիրական են ասում,
Քու կամքդ գրաւելու մասին հոգի ջան են ասում,
Սիրումեն մէկ ժամանակ ու սիրոյ արժան են ասում,
Բայց գիտունները ծանր բնութեանը իշխան են ասում,
Լեզուի քաղցրութիւնով խաբվողին անբան են ասում։

Մաշալլէն [2] փող չի՛ անիլ-ո՛չ առնողին՝ ո՛չ ծախողին,
Մէկ կօպէկ չի՛ աշխատիլ սա իրանով պարծենողին,
Շատերը մաշալլայով իրանց վիճակները թողին,
Ձեռքդ ա՛ռ մի՛ն հայելի՝ մըտիկ տուր մտացդ քաղին,
Քանի որ բարձրամտիս՝ նայիր ոտիդ տակի հողին,
Ըստ որում՝ Սուրբ Գրքերը մեզ հողէ ամա՛ն են ասում:

Մաշալլէն դու քեզ համար հաց ու կերակուր մի՛ անիլ ,
Պարծանքով մի՛ կշտանալ՝ պայծառ միտքդ կոյր մի՛ անիլ ,
Մի մտիկ տալ վատերին՝ Թանգ անունդ զուր մի՛ անիլ ,
Աստուածատուր երեսդ ռանգ [3] ու դեղով սուտ մի՛ անիլ ,
Քեզ Ընաչխա կուռի պէս ոսկլափետուր մի՛ անիլ ,
Գիտեցի՛ր, բարձրամտին նաւ ալէկոծման են ասում:

Միտքդ ամպով պատած է՝ լաւ ու վատդ չե՛ս իմանում,
Շատի մօտ քի՛չ է երևում քու շատդ՝ չե՛ս իմանում,
Ցաւողդ չե՛ս ճանաչում՝ հարազատդ չե՛ս իմանում,
Յաճախ սիրվիլդ ես ուզում՝ Թանգ խրատդ չե՛ս իմանում,
Էս մասին քեզ շատերը անհոտ բուրաստան են ասում:

Արի՛ անմիտ մի՛ լինիր՝ քեզ քու բարեկամըն է լաւ ,
Բարեկամի ունեցած մասնաւոր խնամըն է լաւ ,
Ուրիշի խաս [4] շորիցը քեզ համա [5] քու խամըն [6] է լաւ ,
Ալլոց այգուն մի՛ նայիր՝ քու մէկ ծառի համըն է լաւ ,
Շիրինի քեզ կամեցած օրն է բարի՝ ամըն է լաւ ,
Ես քու համար ցաւումեմ՝ այլքը գրաջան են ասում:

Ասացեալ 'ի հանդէպ «Ուշով Գուաապարեան չէ՛ լինել» Պարոն Սէյեադի խաղին։

Աչքերան ի՞նչ ես անում՝ շամբը [1] բուրաստան չի՛ լինիլ,
Օձի որքան գեղեցիկն ընի՝ սիրական չի՛ լինիլ,
Կատուին ուսացնես օրը հազար Նաղ [2] ու Նամաժ [3],
Տիրասէր և բարեսիրտ, յայտ է, իբր շան չի՛ լինիլ։

Ագռաւին շուշի [4] միջում պահես շաքար ու Նաբաթով [5],
Վատաբախտ բուլբուլի պէս վարդի սիրաբան չի՛ լինիլ,
Մանկական ուսումն ունի միլիոնի [6] չափ արժողութիւն,
Ապտակով սընուած տղէն առանց աստիճան չի՛ լինիլ։

Ղուանը [7] ասումէ· Թէ ջաննաթումը [8] շատ հուրի [9] կայ,
Ինչ Վրաստանին է – ջաննաթին էլ էնքան չի՛ լինիլ,
Խաղողի վաղովը շատ տեղ պարապած մարդ կայ – միայն
Կարծումեմ, թէ ոչ մէկը Բերդէն [10] Ալէքսան չի՛ լինիլ։

Նախարարներ շատ ունի Օգոստափառ Կայսրը, բայց
Մէկն իր անձին չ'խնայող՝ իբր Արղութեան [11] չի՛ լինիլ,
Թէև էս դարերիս էլ ազգասէր իշխանք շատ ունինք
Կարծումեմ, թէ ո՛չ մէկը Սմբատ ու Վարդան չի՛ լինիլ։

Շիրակայ չնաշխարհիկ [12] դաշտն է լալիս աղիողորմ,
Ասելով· Թէ որբութեամբ ո՛չ տեղ Հայաստան չի՛ լինիլ,
Դու, Շիրին, օրը հարիւր քաղցր և ախորժ բան մտածես,
Քո Հայերէն խաղերը՝ Սէյեադի նման չի՛ լինիլ։

’Ի հանդէպ «Լուշխեցս ջրանուան գառայ՝ գեղջեր ցերեկ հող էմ ասում» Պարոն Միսկին Բուրջու խաղին։

Քո սէրիդ կարօտովը՝ բուլբուլի պէս տաղ եմ ասում,
Ո՛չ սէրդ թող եմ տալիս, ո՛չ ինձի ա՜ւաղ եմ ասում,
Նոր բացուած վարդ երեսիդ՝ լոյս անշամանդաղ [1] եմ ասում,
Մեղրաբուղխ պռընկներիդ՝ աղնիւ ու շարմաղ եմ ասում,
Քաղցրաբան, ճարտարախօս, գեղեցկածիծաղ եմ ասում,
Քո հարիւր գեղեցկութեան մէկ մասըն անջաղ [2] եմ ասում։

Կարմիր վարդ ես, բաց էլած՝ հոտաւէտ անուշի նման,
Խօսքերիդ քաղցրութիւնը շաքարի կամ նուշի նման,
Զարդարվելդ չափաւոր՝ ման գալդ զգուշի նման,
Քո սէրիդ կռւվումը՝ աղեղնաւոր եմ Մուշի [3] նման,
Մինչև երբ ինձի թողաս խելադար ապուշի նման,
Կա՛մ մէկ անգամ սպանիր, կա՛մ արա՛ չրաղ [4] եմ ասում։

Եա [5] ես մին սոխակ պիտի՝ քեզ ինձ բուրաստան’ի արել,
Եա դու մին դուդի [6] պիտիր՝ ղաֆազդ [7] ալվան’ի [8] արել,
Եա ես մին զինւոր պիտի՝ տեղդ Պարսկաստան’ի արել,
Եա դու մին քաղաք պիտիր՝ քեզնում օթեւան’ի արել,
Եա ես մին չինար [9] պիտի՝ ինձ քեզի պաշտպան’ի արել,
Ղաղ. տալով չորս կողմիցդ շաղալից եափրաղ [10] եմ ասում։

Մի՛ թողալ ինձ սիրուհի՝ առանց դեղ ու ճար մի՛ թողալ,
Ջուր յուսով ինձ մի՛ մաշիլ՝ փափագս անկատար մի՛ թողալ,
Կապերիցդ ինձ ազատի՝ երբէք ծածուկ լար մի՛ թողալ,
Ցաւելու օրեր մի՛ տալ, կամ քաշելու դար մի՛ թողալ,
Եթէ ինձ վատ ես գիտում՝ էլ մօտդ խաղաւ մի՛ թողալ,
Եթէ լաւ եմ՝ մի՛ անիլ իսկի բեդամաղ [11] եմ ասում։

Ինձ մօլկ տուր, որ ասեմ՝ թէ ո՞ւր է սիրոյ բարին,
Էն սէրն է, որ չի թօղուլ կարօտ լիան[12] սիրահարին,
Դու կարող ես՝ չես անում, դանդվում էլ չի աշխարհին,
Հազար ութ հարիւր նաւ յիսուն երկու լինէր տարին,
Որ էի գերդաստանով ես յԱյրարատեան գաւառին,
Շիրինըս, յԵրևան, էս խօսքը խանլըղըղաղ[13] եմ ասում:

ԺԱ.

Գովաբանութիւն Նոր-Բեազիդու վարժարանի, որոյ հաստատողն Աղա Բարսեղ Արծրունի.

Նոր-Բեազիդ գաւառի ազնիւ ուսումնարանը,
Անստուեր անել կարէ Գեղամեան Հայաստանը,
Աղա[1] Բարսեղ Արծրունի՝ քաջահամբաւ իշխանը[2],
Կազմեաց հաւատարմաբար այս վերյիշեալ բանը,
Չկամելով ամպ մնալ երբէք Յաբեթեան տանը,
Արար այս նոր շնորհաբուղխ գիտելեաց վարժարանը:

Սա մայր ուսումնարանը շնորհալի մանկունք ունի,
Մխնասուն սնուցիչ՝ ազնիւ ձեռասունք ունի,
Մարդումը միտք երկնաւոր կազմելու մտունք ունի,
Քաղցր և ախորժ պտուղներ՝ զանազան բերմունք ունի,
Լուսաշաւիղ լուսամուտք՝ շնորհաբաշխ դրունք ունի,
Լուսաւոր և անթառամ է սորա բուրաստանը:

Զուարճացիր, ուսումնարան, ջանք ունելով յարաժամ,
Արծրունի իշխանն ունի քեզ վերայ անչափ խնամ,
Ահա Վարդան վերստին, ահա քեզ երկրորդ Գեղամ,
Թարշամեալ ծաղիկներըդ կամի առնուլ անթառամ,
Գեղարքունին մայլեցո՛ կաթամբըդ քո քաղցրահամ,
Մինչ չերևի կուրութեան՝ տրամութեան պատուհանը:

Ջանք արա՛, ուսումնարան, Կալկաթային նմանիս ,
Աշխա միտքդ Թող տալով՝ Եւրոպային նմանիս ,
Սոփեստամիտ [3], հանճարեղ Ջմիւռնիային նմանիս ,
Գիտութեան համբաւներով՝ մինչ Վիէննային նմանիս ,
Աշխատի՛ր՝ մանկամբ Մխիթար Աբբային նմանիս ,
Կազմիր քու չորս անկիւնիդ իմաստութեան խորանը։

Նոր վարժարան, նոր գաւառ, նոր տեսարան ցանկալի,
Ազնիւ տոհմէ գեր երամք՝ դիւցազն մանկունք շնորհալի,
Ամէնը ուսումնասէր, քաջազամ, անպարտելի ,
Առատօրէն տայ Աստուած շնորհաց ոգին լիուլի ,
Գեղարքունին շնորհս այս երկար կենօք վայելի ,
Միջօրեայ լոյս ունենայ իր [4] ընդհանուր սահմանը։

Պէտք է սիրէք մեծ սիրով Սա Ազգասէր իշխանին ,
Ողորմած Տէր անուանել ձեր համայն դերդաստանին ,
Կարող է Սա ձեզ առնել ծանօթ Հօրն և Բանին ,
Եւ ժառանգ Աստուածաշունչ անշարժ Կտակարանին ,
Սոր երկրէն վեր հանել ձեր մտաց աստիճանը։

Եւ դուք, տեղւոյս բնակիչք, օր ըստ օրէ ջանք արէք ,
Ուսումնասիրութիւնը մեծ սիրով յառաջ բերէք ,
Մինչ արեգակն ընդ ձեզ է՝ Թանձր ամպն 'ի բաց վարէք ,
Երկրագործին նայելով՝ մէկ ժամանակ համբերէք ,
Հուսկ յետոյ պտուղները ամբարելու տեղ [5] ճարէք,
Իս լուրը մի ըստ միջէ տամ հօրը և մանկանը։

Դուք, Գեղամեանք հայ տոհմիս, ամբիծ անուն ունենաք ,
Ձեր բարեկամ իշխանին հաճոյ բնութիւն ունենաք ,
Քաղաքական վարք ու բարք՝ Թանդ կեցութիւն ունենաք ,
Առատօրէն ա՛ռ և տո՛ւր՝ քաջ հմտութիւն ունենաք ,
Շնորհաց ոգին տայ Աստուած՝ ճոխ քննութիւն ունենաք ,
Հոգւոր կերպով դիմէք Յիսուսի փրկութեանը։

Քե՛զ՝ քաջադօղ իշխանիդ, տացէ Աստուած ամք կենաց,
Եւ լինի վասն Յիսուսի Ներող քոյոց յանցանաց,
Ուսումնարանդ լինի ամենընտիր դերխմաց,
Ծառայութեան նամակըս առ Պատուելըդ անմոռաց,
Հայցեմ՝ լինիս Շիրինի սաոր վիճակին գթած,
Կարեաց չափով տեղ տուի Ազգասիրիդ հրամանը։

ԺԲ.

Րոայեահար [1].

Ո՛վ վարդ ու լըլիֆար [2], մէկ բացվի սարէսար, [3] առ քեզ դիմէ աշխարհ, — աշխարհի մէջին չունիս բարեբար [4], ծագմանն արեւու՝ դէմքդ է յարմար, անպատմելի գեղեցկութիւնդ, եա՛ր [5], երբ գովաբանեմ՝ ո՛վ կանի ազբար, [6] — ազբար արած եմ պատմութիւնդ, ասեմ բերանով, պայծառութիւնըդ յայտնի անեմ մի մի նշանով, ձայնըդ օրինակ երգարանի քաղցր ոյ [7] նմանով, գովքդ ամենայն տեղ տարածեմ բառով ու բանով, — բանով ասի բուլ՛դ, [8] խնդացո տխուրդ, լինձ այրումէ հուրդ, երկայրի է սուրդ, — սուրհանդակի պէս գու, սուրդ ջանովըս [9] տու, գեղեցկութեանդ քու՝ մի՛ թողուլ արզու [10], — արզու մի՛ թողուլ լինձի սիրաչար, պարգեւեա՛ 'ի քէն ճար, թող չի մնամ անճար։

Անճար մնալս չէ՛ պատկանիլ քեզ, քեզ մուշթա՛ղ [11] է Փարէժ կա՛մ 'ի Փարէզ, վախտ [12] վախտ կամեցիր այցելութիւն մեզ, մենք էլ կամենանք տատութիւն ձեզ, — ձերդ մեծութիւնն աւելի՛ և հուչակաւոր շատ, տեսդ կարօտին արժանացո՛՝ մի՛ թողուր աղքատ, ո՛վ վարդ մանուշակ համափիւռ իմ, քաղցրութեան արմատ, անպատմելի սէրդ,

սիրահար, ընձնում է հաստատ, —հաստատ կայ յարաժամ, յայտնում չէ քեզ անգամ, քեզ աղերսանս տամ, ընձ մօտ արի մի գամ, [13] —մի գամ մօտս արի, ընձ ծառայ համարի, հայցուածս կատարի, Աստուած տայ քէ [14] բարի, —բարի կամեցիր, շնորհալի Ճարտար, կարծիք չունենաս չար, այս սէրը չի վատթար։

Վատթար սէրերին չունի ժամանակ, անշէջ հուր է՝ անհանդչելի կրակ, հետեւողներին կայրի բովանդակ, վարդն ու սոխակը առ քեզ օրինակ, —այն օրինակի վատ սէրերը միշտ ունի վնաս, բայց լու սիրոյ օգտաւէտութիւնն անչափ ու անհաս, սէրիս նայելով՝ դու կարծիքս պէտք է իմանաս, սիրտս սիրով խոցուած է գիփ, թէ մարթ է՝ բանաս, —բանաս դու ձեւովըդ, կամքովդ ու սիրովդ, կամ դեղ ու ճարովդ, դիւրին հնարովդ, —հնար դու, սիրական, դեղատուի նման, ով աստղ առաւօտեան, լոյս արեւածագման, —ծագմանն արեւու կարապետաբար, լոյս տուր մեզի համար, չի հանդիպի խաւար։

Խաւար ճնալս եղև բաւական, արտասուելով՝ աղերսումեմ այսքան, սէրդ ինձի համար բաժակ է մահուան, ես կենդանութեան մինթէ չեմ արժան, —արժանի արա ինձ քու տեսոյդ՝ առողջութիւն տուր, ով բարձրահամբաւդ աշխարհի՝ անմահութեան աղբիւր, պտուղներիցդ միշտ բղխումէ սառնատեսակ ջուր, կաթիլ մի ծարաւիս կամեցիր՝ մի չարչարիլ զուր, —զուր ինձի դու շատ վախտ, վարկանեցիր [15] անբախտ, դու շնորհալի անյաղթ, ես անմիտ աղերախտ, —երախտիքդ ինձ շատ, վասն էր արի գանգատ, դու վեհ իրաւադատ, ես ծառայ հարազատ, —ծառայ Շիրինիդ միշտ անմխիթար, տանջիլ մի չարաչար, թագ մարգարիտաշար։

ԺԹ.

Գովք առ Իսկուհի Տիկին.

Հինգ հազար աշխարհումը դու մին հատ ես, Իսկուհի,
Կամ ինձ համար մէկ քաղաք Աշտիշատ ես, Իսկուհի,
Չեմ հեռանալ սէրիցըդ՝ ո՛րքան ատես, Իսկուհի,
Որովհետեւ դուն բարեբեր արմատ ես, Իսկուհի,
Յօժար եմ, ինչքան սիրով ինձ նախատես, Իսկուհի։

Վաղարշապատ[1] գլուխդ Թուխ ծամերով զարդարած,
Կամարակապ ունքերդ է Արարչի յարմարած,
Ով. տեսիլդ տեսնումէ՝ կարծումէ նոր արարած,
Ամէնընտիր խօսքերդ մարգարիտի պէս շարած,
Կատարելութեան հոգւով միշտ առատ ես, Իսկուհի։

Լու յարենէ[2] գոյացած՝ անբիծ կաթով սնուած ես,
Քաղաքական մրգերով յատուկ գովաբանված ես,
Մէկ արքայանիստ քաղաք, կամ դեղահրաշ շինուած ես,
Ծածկագիտին ձեռքովը ինձ համար նշանուած ես,
Չես կարող ինձմէն սէրդ դու անջատես, Իսկուհի։

Շնորհալի պըտղունց[3] ունիս՝ է՛ զառնաւուխտ[4] յարմարող,
Զգաստ բարոյականըդ - գործ նորատես հնարող,
Հանճարեղութեան հոգին զուարճութենէն վեր սիրող,
Ամենայնի դոհ վիճակ պարկեշտ հոգի համբերող,
Վատերին ընթացքովդ իսկ խրատ ես, Իսկուհի։

Ես սիրաբան՝ դու ինձի սիրոյ նամակ ես դառել,
Անգութ միջոցներովդ սրտիս կրակ ես դառել,
Կենաց ծառս կորելու համար դանակ ես դառել,
Անմխիթար Շիրինին դիրք ու առակ ես դառել,
Ով դու, մինչ ե՞րբ ցաւերս չի փարատես, Իսկուհի։

Ի.

Առ Սերաչանն։

Արի իմ լոյս անշամանդաղ Իսկուհի,
Հրեշտակապանծ՝ գեղածիծաղ Իսկուհի,
Գեղեցկութեանդ բիւր աւա՜ղ Իսկուհի,
Որ շատերին գրաւած ես վաղ Իսկուհի,
Ցաւումէ քեզ աշխարհը սաղ Իսկուհի։

Բարձրամիտ ես, բայց մեղադիր չեմ քեզի,
Մանկութիւնդ հայելի է իսկ մեզի,
Մինչ այդքան բարձրամտութիւն զի՞ է, զի՞,
Մարդոյ կեանքը նման է մէկ երազի,
Մաշող կրակից, գունէ, տուր շաղ [1] Իսկուհի։

Դեռ Թերի ես, չես կատարեալ, ի՞նչ անեմ,
Ցաւողներին չես տեղեք տալ, ի՞նչ անեմ,
Չունես ինձ մօտ գնալ ու գալ, ի՞նչ անեմ,
Դու քաջաբախտ, ես բիլկեալ [2], ի՞նչ անեմ,
Ունքերդ միշտ ինձ վրայ Թափ [3] Իսկուհի։

Ասումես՝ իմ ինչ լինիլը, քեզ չէ փոյթ,
Բայց ցաւումեմ ամենալաւ համբաւդ,
Տեսնումես անյարմարը յարմար տեսոյդ
Քու արշալուսով բաց էլած վարդ սիրոյդ
Սոխակ դառնայ, երգելով տաղ, Իսկուհի։

Արի, մի տանջիլ շարաչար Շիրինին,
Սիրոյդ Թողալ մի անճար Շիրինին,
Մինչ երբ Թողաս անմխիթար Շիրինին,
Տուր առաւօտէն դեղ ու ճար Շիրինին,
Էլ մի ցանիր վէրքերին աղ, Իսկուհի։

ԻԱ.

Գովք առ Շիրականն.

Ո՛վ քեզ գովեմ, սիրունհի, գեղեցկութեան արքայ ես ,
Երանի՛ քեզ մօտ լինիմ՝ ինչ կամենաս, հրամայես ,
Դու Եւրոպայ աշխարհէն նոր դուրս եկած ընծայ ես ,
Ազնիւ ու անգին ակերդ պէտք է ինձմէն չի խնայես։

Փոխարքայի պարտէզին՝ է՞լ ո՞վ նման, դու նման ,
Չինու եկած հայլէզին՝ [1] է՞լ ո՞վ նման, դու նման ,
Արքայանիստ Փարէզին՝ է՞լ ո՞վ նման, դու նման ,
Գիտութիւնով հանճարեղ՝ համբաւով գերակայ ես։

Վա՛րքըդ ու բա՛րքըդ համեստ՝ դու մին խոնարհ դաւլի պէս ,
Թանգագին ես մեխակի, կինամոնի [2] ծառի պէս ,
Հովուապետի բարելից նարատունկ անտառի [3] պէս ,
Կամ եթէ մին համեմատ Արարչատունկ բաղչա [4] ես։

Վարսենիկ Աղուանուհին քեզի նման չի՛ էլած,
Քու չափ գիտուն, կատարեալ, ազնուական չի՛ էլած,
Թանգագին անուններդ դեռ Վրաստան չի՛ էլած,
Իսկ Հայոց աշխարհումը մէկ հատիկ անտիքա [5] ես։

Ամէն մարդու , աչքի լոյս, մի՛ բարեկամ անուանիլ ,
Որովհետեւ միշտական չի՛ ուզածիդ [6] պէս լինիլ ,
Լաւ նկատես Շիրինին, ձեռքիցդ թող չես անիլ ,
Ես միայն անօգնական, դու անձնիշխան ասուրա [7] ես։

ԻԲ.

Ն. — ՍԵՐԵՒԵՆ.

Գուշա [1] ջան, քու ցանկալի գեղեցկութիւնդ է գովելի,
Քաղաքավարութիւնըդ, խելք ու անունդ է գովելի,
Մանաւանդ ազնիւ ու հանդարտ բնութիւնդ է գովելի,
Դու հարազատ ազգէ ես, ընտիր արիւնդ [2] է գովելի։

Գիտումեմ, որ՝ սիրելի, ուրիշի սէր տալ չի գիտես,
Չափազանց զարդարվելով, տեղէ ցտեղ ման գալ չի գիտես,
Քաղցր ու պարկեշտ հոգի ես, աւել ղալմաղալ [3] չի գիտես,
Մէկ ծառ ես Եդեմական, բարի արդիւնդ է գովելի։

Գիտումեմ, որ լաւութեանըս փոխարէն չար չես անիլ,
Աղաղա՛ըս լըսելու համար սիրտդ քար չես անիլ,
Քու սէրիդ աղեղովը ինձի նետահար չես անիլ,
Ջուր մի՛ մաշվիլ, սենեակս էկ ասութիւնդ է գովելի։

Չեմ սըխալվիլ, եթէ քեզ գեղեցկութեան ալքայ ասեմ,
Նեղութեանըս՝ ուտելիք, կենդանութեանս՝ ընծայ ասեմ,
Եսթերին համանման ես հիմա [4] քեզ ներկայ ասեմ,
Մարդաշահ, խաղաղարար խօսակցութիւնդ է գովելի։

Քեզանից քիչ վախումեմ, դէշ հարեւաններ [5] շատ ունես,
Անունդ ստոր քցելու վատաբերաններ շատ ունես,
Վարք ու բարքըդ մի՛ փոխիլ, դուն գովասաններ շատ ունես,
Շիրինի մօտ քու կատարեալ կեցութիւնդ է գովելի։

ԻԳ.

Հայկազուն Վասիլի Օսիպովիչ Բեհբութեանց քաջ Իշխանին յաղթութեանց վերայ և պատերազմական սխրա-գործութեանց, որ եղև յամ 1853, ՚ի Շիրակ գաւառի՝ Մերձ յԱլեքսանդրապօլ քաղաքի։

Երբ Կնեազ [1] Բէհբութեանցը սկսեց յաղթութիւնը,
Ազնուութեան յոյս ունեցաւ համայն Ցաբեղեան տունը,
Սա Հայկազուն իշխանի քաջահամբաւ անունը,
Աշխարհութեան տակ դրաւ Օսմանեան Տէրութիւնը,
Կալաւ Ռէյյիս [2] Փաշային [3] մահուան հիւանդութիւնը,
Երբ տուաւ ութ հազարին՝ հազար անգամ յիսունը։

Նս պատերազմը եղաւ Շիրակվանու սահմանին,
Իր հնացեալ վրէժը առաւ ապաբախտ Անին,
Նախարարին սպասելով Ինքնակալի հրամանին,
Երբ ստացաւ, տարածուել սկսեց Հայաստանին,
Մեկ ենպէս ահարկու դէմք ցոյց տուաւ Ալ-Օսմանին [4],
Որ մոռացան Ղուրանը և նորա սուտութիւնը։

Վսեմափայլ Իշխանը առաջին Արշակի պէս,
Սիւն եղաւ Հայաստանին Վարդան հմայեակի [5] պէս,
Թշնամեաց սիրտը խոցեց երկայրի նիզակի պէս,
Ոսկին էր Երկրօղեան ամուր աշտարակի պէս,
Բայց արի Հայկազունը Յեսու սուրհանդակի պէս,
Սրտին ամբողջ ունելով Նոր ուխտի սուրբ կանոնը։

Յիսուն հազար զօրաց դէմ Սա ութ հազար զօրք առաւ,
Սուրբ Կայսեր երախտիքը ամենի միտքը բերաւ,

Կեանքն ու մահը ամէնի աչաց առջեւը դրաւ ,
Ուրա՛ տալուց սոլդաթի [6] մէկը մէկ առիւծ դառաւ ,
Քսան և ութ թնդանօթք պարադայիւք ձեռք բերաւ ,
Էս առաջին փայլը ուրացան տաճկութիւնը։

Հինգ թուանքը [7] չորս թուրը ծախվեց մէկ խուզալթունի , [8]
Սպառելով բանակը, կայքը եղև արքունի ,
Մինչ առումն առակով , թէ փախչողը տեղ չունի ,
Սուսերք Ռուսաց յարաժամ ծարաւի են արիւնի ,
Ինչ Տէրութիւն, կամ ինչ Տուն՝ իր մէջը երկիւղ չունի ,
Անշուշտ կբարձուի Նորա յոյս և կենդանութիւնը։

Մուշուր [9] Փաշա ամօթ քեզ, ամօթ քու նիզամներին, [10]
Սովորե՛լիք [11] խեղճ Կողբին՝ անօղնական Իկոնրին ,
Կարծեօք ձեր բռնաւորքը փափագում 'ին Սեբերին ,
Ո՞ւր այ ձեր բայդաղները [12], որ ճղուած Թխֆլիզ բերին ,
Բաւականին յաղթուեցիք ձեր սուտ Ղուրանի սէրին ,
Աղօթեցէք Կնեաղին և իր անդուլթ սուսերին ,
Որ Նորանով ստացայք ձեր մեղաց Թողութիւնը։

Արև [13] կարդայ Կնեաղին Արամն իր բերանովը ,
Այրարատը զուարճանայ իր ողջ Հայաստանովը ,
Կովկասը իր դաշտովը՝ ընդհանուր սահմանովը ,
Հովուապետը [14] օրհնութիւն տայ իր միաբանովը ,
Վասիլ Բէհբուդեանցի նման խնամակալ Իշխանովը ,
Վերացաւ Հայաստանի ամպը կամ մթութիւնը։

Հազար ութ հարիւր յիսուն երեքն էր թուականը ,
Քաջ Նախարարն աղեղամբ լայնեցոյց իր սահմանը ,
Գարնան առաւօտ դառաւ աշնայեալ բուրաստանը ,
Ընթիւ կանայք որբացան Մաջիդ [15] Սուլթանի [16] տանը ,
Տաճկաց համար դու , ո՛վ քաջ , Շամիլին՝ Արղութեանը ,
Բաշխի Աստուած Կայսերն ձեր երկու Հայկազունը։

Ո՛վ արշալոյս Թորգոմեանց փառաց յարգին ունենաս,
Մովսեսեան ձեռքդ ընդդէմ Ամաղէքին ունենաս,
Կարս, Արզրում և Բայբուրդ անձամբ անձին ունենաս,
Լէյտէնանդ [17] Վրանգէլը Վան քաղաքին ունենաս,
Եւ դու Բաթում՝ Տրապիզօն իսկ կարանոտին [18] ունենաս,
Ցուսամք Աստուած կատարէ Շիրինիս ասութիւնը:

ԻԴ.

Երգ առ Սիրուհին.

Կարդումեմ, Վարդուհի, քու անունդ սոխակի նման,
Անբաղտիս վա՜յ եմ տալիս պանդուխտ ծիծեռնակի նման,
Ո՞վ արդեօք փափագ ունի իմ սրտիս փափագի նման,
Քեզ՝ փափագիս լրումը, պատմեմ հեղինակի նման,
Քու սէրդ Թանգագին է ինձ մօտ ժամանակի նման,
Ժամանակիս մաշումէ սուսեր կամ նիզակի նման:

Վարդուհի, երբ քու ազնիւ ու Թանգագին սէրն ունեցայ,
Թիֆլիզայի այրիութեան առաջին գիշերն ունեցայ,
Կամ այն ինչ Տելեմաքի անՄենտօր պատկերն ունեցայ,
Սրտումս աներևոյթ Նախարեան սուսերն ունեցայ,
Ծո՛վ սիրոյս գլուխ տուի իմ անձնս նաւակի նման:

Պահարան չեմ քու սիրոյդ, կամ ա՛ռ, կամ ինձ տո՛ւր սեպհական,
Ասա՛ ինձ. սէր անունը ո՞ւմ է դառել սուր սեպհական,
Քու սիրոյդ ինձի գլուխ մի՛ անուանիր զուր սեպհական,
Չունենամ այսուհետև ինձ սիրոյ մէջ լուր սեպհական,
Ես ազատ լինիմ, սէրդ մնայ միայնակի նման:

Վա՜յ չէ՞ ինձ, որ քու սէրդ էսքան անարգեմ, սիրական,
Անգութ, անյոյս կարօտոյդ մի՞թէ ծախուած չեմ, սիրական,

Ինչ պէտք է աղաչեմ, խնդրեմ, աղերսեմ, սիրական,
Թող սէրդ ինձ խնայէ, Թէ սիրելոյդ եմ սիրական,
Լիցի ինձ ծարաւելոյս ջուր՝ չէ Թէ կրակի նման։

Քու սիրոյ չափ, անիրաւ, սէր երանի ես ունենամ,
Որ՝ նա քեզ տոկելով, ունենաս ինձ վերայ խնամ,
Թող լիցի քեզ աղտարար գոյնս ու դէմքս, բարեկամ,
Բարեկամ՝ ինչ բարեկամ, որ բարեկամութեանդ յուսամ,
Աւա՜ղ անճար Շիրինիս բաղդն է ներհակի նման։

ԻՆ.

Ապրիս, Համասփիւռ, գոհական աղջիկ ես,
Համասփիւռից աղնիւ ու գեղեցիկ ես,
Թէեւ հասակաւ փոքր ինչ պզտիկ [1] ես,
Բայց հաճողիդ լիկ քաղելու ծաղիկ ես,
Խելքով ու դէմքով աչա՛ մէկ հատիկ ես,
Նաշխուն կաքաւ, զարդարուած աղունիկ [2] ես,

Ես մին սոխակ՝ դու վարդարան ինձ համար,
Կարմիր վարդի ես համանման ինձ համար,
Աւլիթ կենաց, օր բարութեան ինձ համար,
Օրը մէկ անգամ տեսարան ինձ համար,
Ես քեզ համար՝ դու, սիրական, ինձ համար,
Էլ ի՞նչ ասեմ· հողի ես, անուշիկ ես։

Որքան ընտիր մայրական ուսմունք ունիս,
Զարմանալի, գովելի մատունք ունիս,
Փոքրիկ պարտէզ՝ զանազան բերմունք ունիս,
Անխախտիդ [3] դէմք, բարի վարմունք ունիս,
Խնդրէ ինձմէ՝ որքան խրատունք ունիս,
Խնդրելուդ չափ ես առաւել քաղցրիկ ես։

Թո՛ղ իմ կամքը յայտ լիցի քեզ նամակով,
Ընծախ սէրդ ինձ է տուած մուրհակով,
Պայծառ կենացդ արև կարդամ բաժակով,
Ներելի ես Շիրինի մօտ հասակով,
Թող Վաչագանն ինձ չի խաբի վիճակով,
Գուրգէն սիրոյս մօտ յատուկ Վարսենիկ ես։

ԻԶ.

Ա՜խ, իմ փոքրիկ բուրաստան, ախսոս անջուր մնացիր ,
Գարունն մերձեալ ժամանեաց, արդեօք դու ո՞ւր մնացիր ,
Միանգամայն քուրձ զգեցեալ, սևափետուր մնացիր ,
Դու ՚ի մէջն աղբերաց ծարաւի հիւր մնացիր ,
Վատահամբաւ, տմարդի, վրիպալուր մնացիր ,
Որովհետև անթառամ գանձիցը կուր մնացիր։

Ահա՛ յարեաւ մէկ տիկին, որ Ուրազ անունով ,
Կամէր զքեզ տեսանել անչափ կարօտութիւնով ,
Ջուր համբաւոյդ եկն ՚ի տես քանի պատրաստութիւնով ,
Սիրամարգով, սոխակով, երգով, ուրախութիւնով ,
Ձէին բացուած՝ զօրացած ծաղիկներդ պարզ գունով ,
Գլխովին անարգվեցիր՝ ճարակտուր մնացիր։

Դու ջրատուղ անունով մէկ պահապան ունէիր ,
Նախատինքդ տեսնելով, իսկոյն եղև տարադիր ,
Ըստ սաստութեան Արարչին. ո՞ւր իմաստուն, ո՞ւր դպիր ,
Իդ մթնազգեաց հողիեդ դու ամաչի՛ր, դու երկի՛ր ,
Ինչ չահեցար նիրհելով. ուրեմն արի՛ արթնացի՛ր ,
Լե՛ր այս դարին նմանող, չասեն՝ թէ զուր մնացիր։

Ա՜խ բուրաստան՝ բուրաստան, տէր ունենաս երանի՛,
Ծաղիկներդ՝ վարդերդ էդքան անհաս չ՚լինի,
Վերատեսուչ պաշտպանդ է հասակաւ պատանի,
Վերոյիշեալ տիկինը դարման ոգիք շատ ունի,
Խնդրէ յուսով՝ նամակով, լցէ թէ քեզ հասանի,
Շիրին, քու անձիդ համար զինըդ դու սուր մնացիր·

ԽԸ.

Վանահայր Սրբուհւոյ Կուսին Շողակաթի վանիցն Յովհաննէս Վարդապետ, ճաշ պատրաստելով վասն միաբանից, որոյ գովասանութեան ընծայեալ առ ճաշին 'ի 10 Յունիսի՝ 1854 ամ, 'ի Վաղարշապատ:

Ա՜խ, Յովհաննէս Վարդապետ, ի՞նչ առեմ ձեր ազբրին [1],
Արի՛, Ճշմարիտն ասա· ո՞րքան էր սրա [2] տարին,
Աւա՜ղ ձեր յարգութեանը, ամօթ դրա [3] կատարին [4],
Դեռ Ճաշը չի վերջացած՝ աչքերը [5] օջաղ [6] արին,
Խստակեցին ազբըրը, պղնձոյ մէջը դրին,
Մինչև էն տեղն հասաւ, որ փափագեցինք ֆօնարին [7]:

Պղինձը ջուր լցնելով՝ կուժ ու գիւյում [8] չի մնաց,
Ազբրին յոյս ունելով՝ ո՞վ արդեօք ծում [9] չի մնաց,
Բաղչումն արքատ [10], վանքումը սպիտակ մում չի մնաց,
Սովածութեանն յաղթուելով՝ խելքս ինձնում չի մնաց,
Երբ չըհանոց մումն իջաւ, ասինք, թէ հում չի մնաց,
Մեք վռազիլ, համբերեք· աչքերն էս լուրը բերին:

Վարդապետէն հարցրի ազբրի թուականը,
Ասաւ· իմ պապս էր պխտում դրա կենաց սահմանը,
Երբ Նոյ իր որդիքովը մանէլ ուղեց տապանը,

Իս աքլորն էր տապանի ձայն տալողը՝ դեսպանը ,
Ին վանդկին ապրելով , հիմա մօտ ղողանը [11],
Ցանկանումէր Բաբունիս տաւարկայից երկարին։

Տեսան կէս գիշեր դառաւ, պղնձիցը հանեցին ,
Կտրեցին մէկ հատ թեւը, կերան՝ հում անուանեցին ,
Ճարահատեալ հաց բերին, աքլորը բաժանեցին ,
Որքան կերան, լիացան, էնքան գովաբանեցին ,
Ընդեղ երես առ երես ինձ ուղղախօս չինեցին ,
Մէկ էս տեսակ տեսարան քիչ կճարվէր աշխարհին։

Միսը երբէք չկերվաւ՝ էնքան, որ անպիտան էր ,
Մահմուղները [12] թղաչափ՝ մորթին դաբաղի [13] բան էր
Ունեցած ոսկորների ամէքը մէկ գերան էր ,
Թէեւ սրա գլուխը փթից պակաս կլինէր ,
Բայց Ճնաղը [14] մէկ աղքատ տան համար նէրգիլան [15] էր ,
Պահարաններ՝ մաղաղէք [16] կար էս աքլորի փորին։

Քու սրտացաւ ընկերը, ո՛վ դու, յետոյ իմացան ,
Թէեւ էն քիչ առենին մանաւոր ուրախացան ,
Աքլորի գօլվաթիցը [17] շատերը հիւանդացան ,
Միջօցը երկարելով , հազիւ որ առողջացան ,
Տեսայ, որ իմ՝ յոյսի ինձ տուած վիշտքը բազմացան
Միանգամայն տուր տուի ինձ վստահութեան լարին

Յայտ լինի վեհանձն հոգի տեղակալ Սրբազանին ,
Որ Յովհաննէս Բաբունին չի մնաց իր պայմանին ,
Ջոէր Աւետիս քահանայն, ազգաւ Արարատեանին ,
Երաշխաւոր կամ՝ վկայ տուաւ Աշըղ [18] Հիրինին ,
Մէկ դառը ինչ էր արդեօք. ու՞մ ձեր աստխձանին ,
Խոստմունքի կատարումն է ամենալաւն ու բարին։

ԾԱՆՕԹՈՒԹԻՒՆՔ

Ա.

1. Հոգէ զգայական. գեղեցիկ. հեշտ։ 2. Աննամուս-Անամօթ, անառ, նախատ. (Նամուս-ամօթ, ար, ծոյր)։ 3. Աֆէթ, փորձանութիւն, չարք։ 4. Լաֆ, տաջ, պարծենամտութիւն։ 5. Անըարամէալ. չըարամած, մեղք տալու։ 6. Թաշնամ, հայհոյութիւն։ 7. Պէկլէ, յետագէր. գրած՝ յետ գրած՝ ձեռաց ըստղը։ 8. Շիր-Խոշըր։—Ահ Մաշտոցեան Սրբէ Խրնարդյս, որ յայլոց անդի ըմպելու նա ըստ կարէ տաղըր, հեղ և համեստ եարբեարոյութեան ետրոյ։—Ահ՛ անուան օերակն Փերհադէն, որ՝ վառեալ սէրով Շիրինի, քարեաց և ծակեաց ջրեառն՝ բխեալ (ասոյն այս ինքն՝ անծառ) անուանեալ, առ ՚ի փեսանել զտէմս սիրելւոյ իւրոյ։ Յոյր ասի և կոչեցաւ Փերհադի քխուհքեն. այս ինքն՝ Փերհադն լեռնակոր։ Սրգեալ մեր՝ ՚ի Պարսից եանաւ փեղծութեանց անդի ռազմի, յածախակէ յեղափակեն զմեր ողբն յառաջասցի իւրեանց։

Բ.

1. Ժողովածոյ գիրք բանաստեղծական երգոց և տա-ղից: 2. Բանաստեղծութիւն *դիւցազնական*: *Դիւանի* *Ղազէլ-է՛* հնգետասան վանկանի ոտանաւոր այն, որոյ վերջին ոտնն միշտ նախընթաց ոտից հանգաւորովն կ'լինի: 3. Աէ. այլ, զատ, ուրիշ:

Գ.

1. Նուագ, երգ, եղանակ: 2. Ճոյթ, շտապ, երագ: 3. Աշպն, հատակ, ծաղրալի: 4. Է՛ յայտնի նուագա-րան էնի, որ 'ի գործ ածեն Երգեհոնք (*Աշըրգք*) յա-րնելը: 5. Որթ խաղողոյ. *խաղողի մասն*: 6. Հրա-ժեշտ, հրաժարումն. *մէկ բանից հեռի լինելն, 'ի բացեայ կալն*: 7. Դրութիւն, որպիսութիւն *հանգա-մանաց կամ պարագայից*:

Դ.

1. Ուզել, հայցել, խնդրել, փնտռել: 2. Ճենաս-տան, աշխարհ Ճենաց: 3. Պատուանդան, *սեան տակը կամ ատախձանը*: 4. Օտար, օտարական, անծանօթ, հիւր *կամ* հիւրաւոր:

Ե.

1. *Կամ* Արշալուո, Արշալուոր, Արշալուոլ, Արշա-լուլ: 2. Զուարթերէն: 3. Յոյժ փառաւոր, շքեղ-

դարուն, գեղեցիկ: 4. Սեղան: 5. Նունուֆար, նունու-ֆար, չոչոռ: 6. Բաղդաւորան կամ բաղդաւորուչն, աղբա-ւոմ: 7. Աշակերտ. փխմար, անուռ: 8. Համայն, բոլոր, ամբողջ: 9. Նուէր, պարգև, ընծայ: 10. Օրագեր, լրագեր:

Ռ.

1. Հռչակ, համբաւ. Զաւ անել - հռչակ հարկանել, համբաւել, հռչակել, թմբկել: 2. Խեցեղէն երկայնա-վէզ ամօթ էնչ գինւոյ: 3. Բարք, ձանաչմունք, ուշըդ-րունք. պտուղ:

Լ.

1. Ձայն անուն է բանաստեղծութեան, յորժամ երկու անձինք 'ի միասին 'ի մի բերան երգեն զայն:

Ր.

1. Սեպհականութեան. երբ, եթէ ետև. առանցինն, այլ: 2. Մահալլ - ժամանակ, պատեհ ժամ: 3. Նուաղ, թեչ, չարձ. ընթգ:

Թ.

1. Ժամանակ, ժամ, պահ: 2. Ծորագայլ, շամբան: 3. Տեսք, երևոյթ, պատկեր. Երևակ գալ - Երևանալ. 'ի դէմ, յերևոյթ կամ 'ի յայտ գալ. յայտնել պարզա-պէս, պատկերանալ իբր 'ի հայելւոջ: 4. Աշխ: 5 ...

6. ՙՆախնի ճեմլեռաճայ Յոհանայ: 7. Գաւառական արձանի իշխանութեան: 8. Սամսոն՝ որդի Մանուէլ: 9. Վէճ, կագ, կռիւ, վիճաբանութիւն: 10. *Զուխայ*.-է՛ երգե-շէն զգեստ ինչ *կամ* հանդերձ, որ յատկական է նախ-հորձանաորայն Բրէտանէէց: 11. Լ *ափչին*-Մոյչ *կամ* Մոյգ (*ագանելիք ինչ ուտեց*)· գործածոյն հօշէնէ Պարսելեայց:

Ժ.

1. *Նափընջա կամ Նափունջա* - Տառապող, եբե-ճաղ, ընկերոյ *կամ* ընկերաց: 2. Բարորեղեան: 3. Տոմսակ, նամակէ: 4. Ուրախութիւն, խրախութիւն: 5. Յաւա-կից, վշտակից· սրտակից: 6. Ըգահութիւն· ճաճագ, թէնջ: 7. Յանդիմանութիւն· յանդիմանութեամբ յերեսս հարկանել զ....: Հաւատալ *կամ* հաւատս ընծայել: 8. Պատուէր, պատուէր հրամանի, զգուշացուցանել: 9. Լ նուագարան ինչ: 10. Դ̣նար, ճնար երեխաշէ: 11. Սահակ Յարութիւնեան Փարրատանեանց՝ այր քաջա-հանճար և խելացի յոյժ: 12. Տաճարապետ, մատ-ռուակ, սեղանապետ· գլխաւորն քաղմականին խրախճանու-թեան, և առաջնորդն գինեբերուաց: 13. Համար, վասն, յաղագս, 'ի սակս: 14. Գնէմ - ընծայութիւն, զուարճու-թիւն, հրճուանք· Գնէմ *անել* - ընծայացուցանել, զուար-ճացուցանել, հրճուեցուցանել, ուրախացուցանել: 15. Բուճաղ, գաւառ: 16. Թէյ: 17. Նըրգեյէհ, գու-սան, երգիչ: 18. ՙՆուագ, եղանակ: Յատկապէս է անուն

մոյ եղանակէ յերկրորդական եղանակայն երաժշտութեան:
19. Աբբասի - արժէ քսան կօպէկն արծաթադրամ:
20. Ժամ, պահ: 21. Ատաման, էսաւուլ *երկայնիկ*:
22. Լ՛ գինի ինչ Շամպանիա գաւառն Գաղղիոյ:
23. Կայծ, ռապէք: 24. Պարանոց, վիզ: 25. Ժապաւէն:
26. Գոյնզգոյն մետաքսեայ նուրբ ռաշէնակէն Հերաթու,
զոր կանայք զգլխով արկանեն: 27. Տեսակ ինչ կտաւոյ.
նանկա: 28. Անկեալ, ստոյնանկեալ: 29. Գանգուր,
պտուտակ, ոլոր *կամ* ոլորեալ: 30. Ջրէ, յրէապէս,
յրէաբար: 31. Աստեղնատուր՝ որ տեսէ և հաշէ պտն-
ռերէ կապարմանէ օրինաց և սահմանելոյ կարգէ ՚ի պա-
տերազմական գործս: 32. Կարապետ Յովսէփեան անուն,
որ և եժէշէ Այրարատեան Նախագահ Մայր Աթոռոյ
ամենայն Հայոց Սրբոյ Էջմիածնի, այր հեզահոգի՝ տար-
տասէր և աշխատամիտ յոյժ:

18 երես, 7 տող.

1. Բոլորովին, գլխովին, ամենևին, ամէն: 2. Ասրա:
3. Իւր: 4. Լոյս. կեանք: 5. Դիք, չ՚աստուածք.
այն է Արտեմիտ, Հերակլէս և Ապողոն: 6. Երբեք,
երբէք երբէք, մէկ անգամ, գամ *կամ* գամ մը:

19 երես, 7 տող.

1. Կաքաւ, կաքաւանք. պար.-երաժշտական եղանակ
այսր կաքաւման *կամ* պարու: 2. Անգէ-ման, անկարծէք,
առանց կարծեաց, աներկբայ: 3. Հիք: 4. Մի:

21 երես, 15 տող.

1. Գտանել, 'ի յետս բերել, ունենալ։ 2. Ապա՛, հա՛պա, ապա ուրեմն։

21 երես, 20 տող.

1. Համայն, ընդհանրապէս, բոլոր, ամբողջ։ 2. Ո՛չ բարի, ո՛չ ոտանչելի, ո՛չ գեղեցիկ։ 3. Գոյն, երանգ, ներկոյր։ 4. Ապրիշ, պարտուական, անխառն մետաքս կամ ապրշում։ 5. Համար, վասն, 'ի սէր։ 6. Անլառայ, անբաւ մետաքս ընդ բամբակի և ընդ բրդոյ խառնեալ։

23 երես, 3 տող.

1. Եղէգ, եղեգնուտ տեղի, գամբշորկ։ 2 և 3. Բարէք, ներաշնորհք, համադամք, ուտեստ։ 4. Ապակի, շիշ։ 5. Պղնձաքար։ 6. Հազարեց հազար, հազար անգամ հազար։ 7. Կուրան. ժողովածոյ, հին կամ գլխաւորութեան հաւատոյ Մահմետականաց։ 8. Արքայութիւն երկնից, դրախտ, եդեմ։ 9. Յաւերժահարսն, յաւերժական հարսն։ 10. Յոյն։ 11. Իշխան Մովսէս Զաքարեան Երկայնաբազուկ Արղութեանց, որ երբեմն ահարկուն էր լեռնաբնակ ընտանեաց 'ի Կովկասեան սահմանս։ 12. Աշխարհիս վերայ չէ տեսնուած, չէ գտնուելու և չէ լսուած բան կամ իր։

24 երես, 6 տող.

1. [illegible], [illegible], [illegible]: 2. Հայկն, [illegible], [illegible], և էր: 3. Սուրբ Ղևոնդեան [illegible], որ մին 'ի քաջ զօրապետաց անուն յիշեցելոյն Վարդանայ: 4. [illegible], [illegible]: 5. [illegible], [illegible]: 6. [illegible], [illegible]: 7. [illegible]: 8. [illegible], [illegible]: 9. [illegible]: 10. Տէր, [illegible]: 11. [illegible], [illegible]: 12. Իւր, իւրեան, իւրն: 13. [illegible] կամ [illegible] [illegible] 'ի [illegible], [illegible] 'ի [illegible] Հայոց:

ԺԷ.

1. Պարոն, տէր: 2. Իրաւամբ է 'ի գործ ածել [illegible] զայս բառ, որովհետեւ է Սա 'ի ցեղէ նախնեաց Արծրունեաց, որ 'ի ժամանակի թագաւորութեան Վաղարշակայ Առաջնոյ: 3. [illegible], [illegible]: 4. [illegible]: 5. Տեղի, վայր:

ԺԸ.

1. [illegible] [illegible] [illegible] [illegible], [illegible] [illegible]. ([illegible], [illegible]

նուար, և' Թաւրուր, Թաւրըր կամ Թաւր-Չին, փեսայ, ներքղ): Պատշէառ՝ Ոսահրի Թաւրիւ-Արջոյնաւուք, եր-կրին տիրանուար, կամ թագաւորեցծանըթեան, - որ Օձն-ջերման և հոչէ. այս ինքն՝ շղթայաձև, շղթայաւոր, վերջ: Ոսահր Թաւրուր կամ Ոսահրի Թաւրիւ՝ կոչէ տիրանուարն, որոյ դանց վերջին թագաւորն՝ սպանեալ շար-ունակեաց յետագոյ դարուն: 2. Կոխոս, նունուֆար, նունուֆար: 3. Ծայրէ 'ի ծայր, գլխէ 'ի գլուխ. գլխո-վին, բովանդակապէս. յոտից ցգլուխ: 4. Ընկեր, համա-սար, նման, համանմանց: 5. Սերել, սերտել, մտերիմ, ընկեր: 6. Սերտած, 'ի բերան. 'ի բերան առնել, սեր-տել: 7. Լը: 8. Բոլորք, բոլորովին: 9. Ընձն, մար-մին. պարանոց: 10. Փախաթօղ, ցանկացող, կարօտ, խան-դակաթ: 11. Փախաթօղ, ցանկացող, կարօտ: 12. Զամա-նով, ժամ, պահ. վախթ վախթ-մէրը մէրը, երբեմն երբեմն, ժամանակ ժամանակ, ժամանակէ 'ի ժամանակ: 13. Ընգամ, հեղ. յաջող դիպուած մ՚: 14. Թէպ: 15. այս ինքն՝ Սարկար, կամ կարծեցէր, համարեցէր, սեպեցէր:

ԺԹ.

1. Թօշապապ, լուսնկապատ: 2. Ըլխն-Ըղէ, ցեղ, պարմ, դոհմ: 3. Պտեղն. ծայրք մատանց, կամ ծաղկա-մին ծայրեց մատանց: 4. Գնէպակ, ոսկետարուն. ներպուր մետաքսեայ՝ որ էջէ ոստայնանկեալ ոսկւով և արծաթով:

Ի.

1. Յօղ: 2. [illegible], [illegible], [illegible], [illegible]: 3. Խոժոռեալ, կնճռեալ: Ունքերն մթաղ անել — կնճռել, խորշոմեցուցանել դէմս:

ԻԱ.

1. Հալուէ. [illegible] [illegible] [illegible], հոտ աղաձի: 2. [illegible], [illegible] կամ [illegible], [illegible]: 3. Ն՛ [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible], [illegible]՝ ՚ի [illegible] Տեառն [illegible] [illegible] և [illegible] [illegible] [illegible] [illegible], [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] Կ. Յ. Պարոն Ս. [illegible]: 4. Պարթեւ, [illegible], [illegible], [illegible]: 5. [illegible], [illegible] [illegible]. [illegible], [illegible] երք: 6. Յանկարծեալ, [illegible]: 7. [illegible], [illegible], [illegible], [illegible]:

ԻԲ.

1. [illegible], [illegible], [illegible]: 2. Յեղ, [illegible], [illegible]: 3. [illegible] [illegible], [illegible] [illegible]. [illegible] [illegible]: 4. [illegible], [illegible] [illegible]: 5. [illegible], [illegible]:

ԻԳ.

1. Իշխան, իշխանաւոր: 2. այս ընտրն՝ Բեյլեր կամ Բեյլերս — Յարութ [illegible] մարդոյ: — Նաւ՝ Պետ,

գլխաւոր, առաջնորդ։ 3. Բդեաշխ, կուսակալ։ 4. Օս-ման-Որման, Տաճիկ, Օսման։ Ալ-Արսլան, ծե-րանի։ Այսպէս Տաճիկք՝ ըստ ծերանի հանդերձեց ե-րեանց և՛ ըստ կարծեր գլխադրին, Ալ-Օսման կոչեցան։ 5. Հմուտ, տեղեակ, եալմահուրջ։ 6. Օգնաւոր, մարտիկ։ 7. Հրացան։ 8. Այծեան տան կողէկ արծաթադրամ։ 9. Յատուկ անուն մարդոյ. գրեալ Մխիթար, որ խորհրդական, ատենական ասել է։ 10. Կարգ, կար-գաւորութեան զինուորականաց. շարք մարտկաց։ 11. Լուէք։ 12. Դրօշ, դրօշակ։ 13. Կեանք, երկայնա-կեցութեան։ 14. այն է Տէր Ներսէս Ա. Արդարա-ծնդեր Աղուանեկան և Օրբելեան Պատրիարքն ամե-նայն Հայոց։ 15. Փառաւոր, մեծափառ, վեհափառ։ Յատուկ անուն մարդոյ։ 16. Թագաւոր, արքայ։ 17. Տեղապահ աթոռակալ նուիրակ սուրբ։ 18. Քահանայօրհնեալ արգելանոց յետեայց ճանապարհ, մաղձամահու և այլ մահաբեր ցաւոց։

ԻԵ.

1. Փոքր, կոքրեկ, կոքրագոյն։ 2. Աշանի, աշա-նեակ։ 3. կամ Ախնախտ՝ պայծառ, աչք առնող։

ԻԶ.

1. Աքաղաղ։ 2. Սոխ։ 3. Դուրս։ 4. Բեւեռ։ 5. Աշշէ կամ Աշճէ-խոհակէր, խորտկարար, խոհարար։

6. Ծխահանք, ծխան, կրակարան։ 7. Լապտեր, մոմա-կէր· Փանոս կամ Փանուս։ 8. Ոնօքն ինչ պղնջէ վրան ջրոյ· ոտէոր պղնձի։ 9. Ծոմ։ 10. Յօդ, ուսոտ որբոյ չորայէալ։ 11. Սան, կայնոյ, պղինջ կերակրոյ։ 12. Կորն, էէտ աքաղաղի։ 13. կամ Պետքաղ-խա-ղախոր, կաղէգործ։ 14. Պեմսահ-Թեա։ 15. կամ Ներդիւքան-Սանգուղք, ոտեճան, վերելեակ, ելանելի։ 16. Մկ՛. Մաղաղա.-Մախղէն՝ յգ. Մախաղին-Ճ պէմարան, մնէրանոց, նկուղ, մառան։ 17. Ողորմութեան, էարէրարութեան, էարելաութեան։ 18. կամ Ոշրկ-Նրգէլ, գուան, էնտատեղծ աղ-գային։